MENFÎ
[SÜRGÜN]

1325 [1908]

MUHARRİRİ:
FAZLI NECİB

Eski Harflerden Yeni Harflere Aktaran:
Erol Kılınç

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1812
EDEBÎ ESERLER: 921

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-251-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Hüseyin Özdemir

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TIC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1863 yılında Selanik'te dünyaya gelen Fazlı Necip Selanik Duyun-u Umumiye İdaresi'nde çalışan Abdurahman Nafiz Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini tamamladığı Selanik'te bir süre öğretmenlik yaptı. Bu dönemde yazar olma hevesiyle İstanbul gazetelerine "Selanik Mektupları" başlıklı yazılar gönderdi. Selanik'te *Asır* ve *Yeni Asır* isimli gazeteleri neşretti. 1909 yılında İttihad ve Terakki iktidarı tarafından İstanbul'da Matbuat Umum Müdürlüğü kurumunda vazifelendirilen Necip, 1912 yılında cemiyetin iktidardan çekişmesiyle görevden alındı. Çok yönlü bir münevver olan Fazlı Necip 1922 yılında *İstanbul Perisi* adlı bir filmin de yönetmenliğini üstlenmiştir. 40'a yakın eserin müellifi olan Fazlı Necip 19 Haziran 1932 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi gözyaşları arasında ve Muslihiddin Adil Bey'in "irfan yolunda ölen aziz şehit" olarak tasvir ettiği Fazlı Necip için söylediği "Büyük Fazlı Necip sen öldün; fakat vatanda bıraktığın feyizli izler, müstakbel neslin mutafı olacak ve senin bülend namın nesilde nesle bir muhterem hüccet gibi intikal edecektir," hitabıyla Maçka kabristanına defnedilmiştir.

Olimpos Meydanı

Hamidiye Bulvarı

Olimpos Palace Oteli

-1-
VAPURDA

1319 [M 1903] senesi Eylül sonlarında bir pazartesi günü idi; İstanbul'dan Selanik'e gelmekte olan "Mesajeri"[1] vapuru Kesendire[2] önlerine vâsıl olmuş [ulaşmış], Selanik'e üç dört saat mesafe kalmıştı.

Ekrem, Selanik'e çıkacaktı. Sabah uyanınca bütün eşyasını toplamış, yerleştirmiş; mükellef, itinalı bir tuvalet[3] yapmış; aşağıda sabah kahvesini içtikten sonra yukarı, kamara yolcularına mahsus olan mevkiye çıkmıştı.

Süratli adımlarından, mütelâşî etvârından [aceleci tavırlarından] etrafına nâfiz, müdekkik [dikkatli] nazarlarla bakmakta olmasından Ekrem'in epeyce asabi, zeki, cüst ü çalak [çevik] bir genç olduğu kolayca anlaşılıyordu. Henüz yirmi iki yaşında idi. Fakat görenler yirmi beş, yirmi altısında tahmin ederdi. Uzun boyu, geniş omuzları, Almanvârî uçları yukarı kalkmış dolgun siyah bıyıkları[4] bu yanlış tahmine sebep teşkil ederdi.

Ekrem, güzel denilebilecek bir delikanlı değildi. Fakat pek sevimli idi. Esmer, az uzunca, dolgun çehresi üzerinde çekme burnu, büyük siyah gözleri öyle bir câzibe ve âhenk husûle getirmişti ki kendisini görenlerin ilk nazarda bir incizap ve temâyül hissetmemesi [câzibesine kapılmaması] mümkün olamazdı. Özellikle görüşüldüğü, azıcık musâhabet [karşılıklı sohbet] edildiği zaman sedasının âhengi, talâkati, evzâ'ındaki [vaziyetlerindeki] zarâfet, meşrebindeki şuhluk kalplerde büyük bir temâyül husule getirirdi.

Bütün bu mehâsin-i fıtriyesine [yaratılış güzelliklerine] Ekrem bir

---

[1] 1851-1914 yılları arasında Osmanlı sularında faaliyet gösteren Mesajeri Maritim Kumpanyasına ait bir gemi kastediliyor.

[2] Günümüzde Yunanistan topraklarında kalan Halkidiki yarımadasında bir ilçe.

[3] Giyinme, süslenme, yıkanma, tıraş olma, taranma işleri.

[4] İmparator II. Wilhelm'in bıyıklarından ötürü "kayser bıyığı" olarak da bilinen bu bıyık modasına Wilhelm bıyığı da denmekteydi. Enver Paşa'dan Atatürk'e hemen bütün İttihatçılar arasında yaygın olarak benimsenmiş bir bıyık tarzıydı.

de bedâyi‘-perverlik [sanatkârlık], feragat zam ve mezc eylemiştir [eklemiştir]. İyi giyinmeye, güzel söz söylemeye, bütün etvârıyla en büyük ve zarif kibarı taklit eylemeye mecluptur. Ve bunda o kadar muvaffak olur ki taklit ettiği evzâ ve harekât kendisinin hâl-i tabiîsi gibi etvârında bir tabiîlik, sözlerinde, zarafetlerinde büyük bir sadelik görülür.

Mekteb-i Sultanî'de[5] ikmal-i tahsil ettikten sonra Hariciye Nezaretine[6] intisap eylemişti. Vazifesine müdâvim [düzenli devam eden], faal bir memur olmaktan ziyade İstanbul'un ezvâk-ı sefâhat [eğlence] âlemlerinde gezmeye heveskâr çılgın bir gençti. İki sene hep hevesâtı arkasında koşmuş, vâlidesinin hesap sormayarak gönderdiği paralarla bir prens gibi yaşamıştı.

Artık İstanbul'da kendisi için bal alınacak çiçek, heves edilecek eğlence kalmamış gibi idi. Mahdut [sınırlı] sefâhat âlemlerinin bütün ezvâkını [zevklerini] tatmış, onları eskitmiş usanmıştı. Şimdi daha vâsi‘ bir saha-i ezvâk bulmak, yeni âlemler görmek, Avrupa'yı gezmek, bilhassa bir zamanlar olsun Paris'te yaşamak hevesâtına kapılmıştı.

Bir ay evvel arkadaşlarından biri Paris'e firar etmek azminde olduğunu kendisine haber verdiği zaman zaten Ekrem'in aylardan beri fikrini işgal eden bu emel; bütün kuvvetiyle uyanmış, canlanmış, mukavemet-sûz [karşı konulmaz] bir kuvvet kesbetmişti. Bilâ-ihtiyar:

- Ben de giderim, demişti.

Fakat sonra müşkilât [zorluklar]; kendisine endişeler, düşünceler verdi. Avrupa'ya kaçmak, Paris'e gitmek için para lazımdı. İki seneden beri bin türlü vesilelerle vâlidesinden çekmekte olduğu ayda kırk elli lira ile İstanbul'daki müsrifane maişetini bile temin edememiş, birçok borçlanmıştı. Şimdi Avrupa'ya gidebilmek için bir vesile bulmak, vâlidesinden der-ceng-i evvel [ilk iş olarak] birkaç yüz liralar kopartmak lazımdı. Vâlidesi kendisine, yegâne evladına o kadar mağlup idi ki ondan hiçbir şey diriğ etmezdi [esirgemezdi]. Fakat büyük pederi ihtiyar, mutaassıp, eski kafalı Hüsrev Bey'in kendisinin Avrupa'ya gitmesine bütün infiâl-i anudânesi [inatçı öfkesi] ile tuğyân ederek itiraz ve mukavemet eyleyeceğini pekâlâ bilirdi.

---

[5] Günümüzde Galatasaray Lisesi olarak faaliyetini sürdüren eğitim kurumu.

[6] Bugünkü Dışişleri Bakanlığı.

Bâhusus iki seneden beri vâlidesini de karîben Selanik'e gelmek için oyalamıştı. Vâlidesi kendisini Neşîde ile evlendirmek, baş göz etmek, mürüvvetini görmek ve nihayet Selanik'te daima yanında alıkoymak emelinde idi.

Ekrem, iki sene evvel mektepten çıktığı, dokuz senelik müfârakattan [ayrılıktan] sonra birinci defa olarak Selanik'e geldiği zaman vâlidesi kendisini evlendirmeye kalkışmış; bin müşkilat ile elinden kurtulabilmişti. Gerçi Neşide hoşuna gitmemiş değildi; fakat henüz yirmi yaşında, mekteplilik hayatı esnasında hep mütehassırâne [hasret çekercesine] içine atılmak istediği o gençlik, şıklık, serbestlik, ezvâk âlemlerinin henüz zevkini alamamışken teehhüle [evlenmeye] katiyen razı olamamıştı.

Vâlidesini bin türlü mevâid ile [vaadlerle] aldatarak İstanbul'a can attığı, iki seneden beri Selanik'e avdet için onları hep oyalayarak vakit geçirmiş olduğu hâlde şimdi vâlidesine: "Ben Avrupa'ya gideceğim, bana para gönderiniz," demek katiyen kabul olunmayacak bir emel, kazanılamayacak bir dava olduğunu takdir ediyordu.

Bedri Bey Selanik'e gelmek üzere Fransız vapuruna binerek Selanik'e çıkmaksızın Marsilya'ya gidecekti. Çünkü o zaman istibdatta bir genç için -velev tahsil emeliyle olsun- Avrupa'ya gitmeye pasaport alabilmek imkân hâricinde idi.

Ekrem herhâlde bir teşebbüste bulunmaya karar vermişti. Bedri ile beraber vapura bindi, Selanik'e çıkarak vâlidesini ikna ve iğfâle [kandırmaya] çalışacak, birkaç yüz liralar koparacak, sonra Avrupa'ya firar ile Bedri'ye Paris'te mülâkî olacaktı [buluşacaktı]. İşte şimdi Selanik'e yaklaşmakta olduğu bu dakikalarda halecân ve endişesi artmıştı. Selanik'te ne yapacaktı? Vâlidesinden ne suretle para koparabileceğine dair henüz bir yalan kuramamış, bir tedbir hazırlayamamıştı. Lakayt, karar ittihazında seri ve biraz acûl bulunduğu için hep ciddi teemmüllere [etraflı düşüncelere] hacet görmeksizin en evvel ittihaz olunacak hatt-ı hareket üzerine atılır, sonra ne yapmak lazım geleceğini düşünmeyerek ilcâât-ı zamana [zamanın şartlarına] tâbi olurdu. Şimdi de bu acullük [acelecilik] neticesi olarak böyle müşkül bir mevkide, tereddütler içinde idi…

***

Vapurun kıç güvertesi üzerine çıktığı zaman ancak yirmi yaşlarında tahmin olunabilen nahif, sarışın, o da Ekrem gibi pek itinalı giyinmiş şık bir bey hasır koltuk sandalyesi üzerine oturmuş, denize teveccüh etmiş, uzaklarda görünen sevâhili [sahilleri] temâşâ ediyor, sigarasını içiyordu.

Ekrem mutâdı üzere seri hatevât [adımlar] ile bu beyin yanına gitti. Bir sandalye çekip otururak:

- Bonjur, dedi… Ne iyi! Sen benden erken kalkabilmişsin.

- Erken mi ya, saat üçe geliyor.

Ekrem saatine bakarak:

- Sahi üç olmuş… Aşağıda eşyamı toplayıp hazırlanmakla uğraştım. Vaktin geçtiğinden haberdar olamamışım. Demek iki üç saat sonra Selanik'teyiz.

- Belki de daha evvel, kaptan saat onda vâsıl olacağımızı söylemişti ki saat on şimdi, bizim alaturka dördü çeyrek geçe kadar bir şeydir.

- Selanik'e yaklaştıkça can sıkıntılarım artıyor, şimdi nasıl yapacağım? Vâlidemi nasıl ikna ederek para kopartabileceğim?

- Adam sen de! Düşündüğün şeye bak; mide hastalığına tutuldum, doktorlar Avrupa'ya, sulara gidip tedavi olunmayı tavsiye ettiler, dersin. Bir ayda avdet etmek üzere hele yüz lira kopar, bir kere Avrupa'ya atıl, sonra hastalığın imtidâd [uzuyor] ediyor diye mütemâdiyen istediğin kadar para sızdırmak mümkündür.

Ekrem kahkahalarla gülerek:

- İşte hiç düşünülmemiş yalan budur. İnsaf et, bir kere yüzüme bak, bende hasta çehresi var mı? Bâhusus mide hastası!.. O kadar iyi iştahım vardır ki beni evde perhize koymak isteyecek olurlarsa çıldırırım.

- Başka bir hastalık düşün. Çehrede âsârı [belirtileri] görülmeyen hastalıklardan. Meselâ "Basur oldum, operasyon yaptırmak lazım," deyiver.

Ekrem bu defa kahkahalarına daha vâsi ve medîd bir mecra bıraktı.

- Tamam… Kadınlara söylenecek zarif, şık bir hastalık... Gerçekten basur olacak olsam itiraf etmesini istemem, nerede kaldı ki tasnî edeyim [uydurayım].

- Öyle ise sen kendin şık bir hastalık düşün, benden niye soruyorsun?

- Şık hastalık en kolay şey amma vâlideye söylenemez, başka bir şey bulmalı!

- Canım, hiç olmazsa "Kalp hastalığı âsârı hissediyorum," diyemez misin?

- O hiç olmayacak şey. Bunu vâlidem duyarsa merakından çıldırır. İşte gözüm önünde imiş gibi görüyorum. Derhâl hekimler, konsulteler… Bir saatte fiyasko meydana çıkar.

- Pekâlâ, romatizma oldum, sızılarım var, diyecek olursan bunu da doktorlar keşif ile tekzip edebilirler mi?

- Bu en bela, büyük peder her sene bu mevsim romatizmaları için Langaza[7] Kaplıcalarına gider, bu miyâh-ı madeniyyenin havâss-ı şifâiyyesini [maden sularının şifa verici özelliklerini] daima methedip durur. Sanki bütün dünyanın kaplıcalarını görmüş, gezmiş gibi de Langaza sularına muadil dünyada hiçbir su bulunmadığını dava eder. Hele ihtiyarın bu iddiasını reddetmeye kalkış, dünyaları başına indirir… Muhakkak beni de Langaza Kaplıcalarına götürmeye kalkışırlar.

- Artık canımı sıkıyorsun, eve git de bak, annenin, büyükbabanın hoşuna gidecek, itiraz olunamayacak bir hastalık bulmaya çalış.

- Fakat iş bu kadar da değil… Daha bir bela var; şimdi pederin evine mi gitmeli yoksa vâlidenin yalısına mı?..

- Ne demek? Vâlidenle pederin ayrı ayrı evlerde mi oturuyorlar?

- Vay, sen benim bu derdimi, bu garip sergüzeştimi bilmiyor musun? Bu, emsali pek nadir vâki olur tuhaf, âdeta bir roman kadar garip bir vakadır. Bizim büyük peder, Hüsrev Bey birçok zaman kaymakamlıklarda, sonra mutasarrıflıklarda gezmiş; mutasarrıf olduğu zaman zengin bir kadın bulmuş, evlenmiş; beş altı sene sonra haremi iki kız çocuk ve büyük bir servet bırakarak vefat etmiş, akıl ve irfanı hiç kimse ile paylaşmaya razı olmayan büyük peder hazretleri bu azim servet üzerine konunca kızların vesâyet-i tabiiyyesini deruhde ile [doğal vâsiliğini üzerine alarak] gitmiş Selanik'te lenger-endâz-ı ikamet olmuş [ikamet üzere demir atmış] kalmış. Bizim eski ihtiyarların hâli malum a; kızlarını evlendirecekleri vakit biraz

[7] Selanik'e bağlı bir kaza.

da onun meşrebini, tarz-ı hayatını, istidâdını tetkik ederek onun imtizaç edebileceği ve mesut olacağı bir zevc intihabına [seçimine] katiyen ehemmiyet vermezler. Kızlarına refik-i ebedî-i hayat, koca aramaktan ziyade kendi meşreplerine muvâfık gelecek damat intihab ederler. İşte bizim büyük peder de bu usûlü takip etmiş. Gerek vâlideme gerek teyzeme intihab ettiği beyler kadınların meşrebiyle, istidâtlarıyla katiyen muvafık düşmediği için bu izdivaçlardan saadet değil, felaket tevellüt etmiş.

- Tevellüt eden felaket sen misin? Sende hiç felaketzede hâli görmüyorum.

- Evet, filhakîka pek geniş kalpli olduğum için bütün felaketleri hazmetmeye, hiçbir eser göstermemeye muvaffak oluyorum. Fakat inan az felaket çekmedim. Düşün bir kere, pederimle vâlidem arasında katiyen imtizaç [uyuşma] olamadığı, zavallı pederim büyükbabamın ukalalıklarını, inadını, taassubunu, cehaletini çekemediği; vâlidemin gösterdiği tavr-ı tahakküme [hükmedici tavra] tahammül edemediği için nihayet günün birinde vâlidemin servetine de ikbaline de lanetler okuyarak onu ıtlak etmiş [boşamış]; evden çıkmış, gitmiş… O zaman ben henüz bir yaşında imişim. Yedi yaşına kadar vâlidemin yanında kaldım. O zamanları hayal meyal pek az tahattur edebiliyorum [hatırlayabiliyorum]. O esnada pederim teehhül etmiş [evlenmiş], başka bir kadın almış. Vâlidem esasen pederimi sevmediği ve iftirâk vukuundan [ayrılık olmasından] memnun olduğu hâlde -kadınların hâli malum a- peder tekrar evlenerek daha genç ve güzel bir kadın alınca beriki onu kıskanmaya başladı. Dedikodular, rast geldikleri cemiyetlerde yekdiğere hakaretler son dereceye varır. Pederim, servet ve ikbaline mağrur olan vâlideme bir darbe vurmak için kalkar benim terbiyem kendisine mevdu [emanet edilmiş] olduğunu, yedi yaşını geçtiğimi dermeyan ederek beni yanına almaya kalkışır. İşte asıl kavgaların, kıyametlerin büyüğü o vakit başlar. İş mahkemelere düşer. Büyükpeder bütün nüfuzunu, vâlidem avuç avuç altınlarını istimal eder; birçok tezvirat ile davayı süründürmeye muvaffak olurlar. Dava Mahkeme-i Şer'iyyeden Bâb-ı Fetvâya gidip gelerek tamam üç sene imtidâd eder. Bu zamanları der-hâtır ederim [hatırlarım]. Eve gelip giden avukatlar, evde ağlamalar, sızlamalar, beni kapıp kaçırırlar diye bir tarafa çıkarmamalar, hâsılı bütün o gürültüler, felaketler hatırıma geldikçe bana hâlâ deh-

şetler verir. Bazı hak vardır ki ona bizim memleketimizde bile para kuvveti de galebe edemez; pederimin hakkı pek sarih olduğu için nihayet benim pederime teslim olmaklığıma hüküm verilir. Pek iyi hatırımdadır; vâlidem beni akrabadan birinin evine vermişti. Orada hiçbir tarafa çıkarmayarak haftalarca bir oda içinde mevkuf tuttular. Hükûmet memurları beni taraf taraf aramış, tahkik etmiş, nihayet orada bulup aldılar.

- Sahi tuhaf, sen daha pek küçük iken büyük vekāyi'e masdar olmuşsun.

- Şimdi tasavvur et. O güne kadar babamın yüzünü görmüş değildim. Ve büyükpederimin evinde vâlidem, hizmetçiler, hatta uşaklar babamın aleyhinde bana öyle yalanlar uydurur, bâhusus dava esnasında öyle efsaneler okur, öyle iftiralar ederlerdi ki benim küçük kafamda, henüz muhâkemeye muktedir olmayan dimağımda müthiş tasavvurlar dolaşır; babamı hunhar bir câni, evini hani masallarda işittiğimiz gulyabaniler yuvası gibi bir şeyler tasavvur ederdim. Polisler beni tutup kadınların elinden, o gürültülü feryatlar arasında evden bir cenaze çıkarır gibi alıp götürmüşlerdi.

- Hem sessiz sedasız, sükût sükût giden alelâde bir cenaze gibi değil. Bağırıp çağıran, ele avuca sığmayan bir cenaze gibi değil mi?

- Evet, sahih öyle! Beni kucağına almış olan polisin yüzüne gözüne şamarlar, yumruklar vuruyor; elinden kurtulmaya, anneme kaçmaya çalışıyordum. Ev önüne bütün mahalle halkı, birçok ahali toplanmıştı. O halk arasından geçirip beni sokak başında bekleyen bir arabaya attılar. Baygın ve bitap bir hâlde ağlayarak pederimin Selanik içindeki hanesine kadar gittim. Orada beni kapı önünde sakalına henüz tek tük kır düşmeye başlamış melih [güzel] ve mütebessim çehreli, sevimli bir adam karşılamıştı. Bu, babam imiş; sonra anladım. Polisler beni pederime teslim ettiler. Babam beni nevâzişlerle [okşayışlarla], taltiflerle teskine [yatıştırmaya] çalışarak arabadan kucağına aldı. Ben gerçi artık kucağa alınacak çocuk değildim fakat hâlâ o kadar mütedehhiş [dehşet içinde] idim ki beni başka türlü pederimin hanesine sokmak mümkün olamayacaktı.

İçeride genç, pek güzel, şuh, şâtır bir kadın bizi karşıladı. Bu da analığımdı. Yukarı bir odaya götürdüler. Beni bu yeni hayata ve kendilerine ısındırmak için evvelden tedbirli davranmışlar, pederimin hâl ve vakti pek iyi olmadığı, bin kuruş kadar maaşıyla şöyle böyle âlâ-kül-

li-hâl geçinebildiği hâlde birçok fedakârlıklar etmişler; bana yeni esvaplar, türlü türlü oyuncaklar, şekerlemeler istihzâr etmişler [hazırlamışlar]. Bilirsin ya, ben kalben rabıtalara çok zaman bağlı kalır vefakâr insanlardan değilim. Bu hâlim daha çocukluğumda da bittabi var idi. Pederimin evinde bana vâlidemi unutturmak için o kadar nevâzişler ibrâz ettiler, o derece muhabbetler, itinalar gösterdiler, hâsılı şımarttılar ki birkaç gün sonra artık vâlidemi unutmaya başlamıştım.

Babam: "Vapura bineceğiz, seni İstanbul'a götüreceğim. Orada Galata Sarayına tevdî edeceğim. Göreceksin ne kadar çocuklar var. Ne kadar eğleneceksin." diyordu.

Galata Sarayı denildiği zaman ben gerçekten bir saraya gideceğiz, zannediyordum. Filhakîka doğrudan doğruya "Mekteb-i Sultânî'ye götüreceğim," demiş olsa idi yine memnuniyetle gidecektim. Çünkü vâlidemin uşakları, çiftliğin sekbanları beni kapar, kaçırırlar diye pederimin evinde de hiçbir tarafa çıkarmıyorlardı. Gerçi vâlidemin hanesinde de epeyce zamandan beri bu tarassutlara, bu mevkufiyetlere [tutukluluk hâllerine] alışmıştım. Fakat herhâlde serbest yaşamak emelleri kalbimden çıkmıyordu. Evde seyahat tedarikleri görüldü. Günün birinde vapura bindik ve İstanbul'a gittik; beni leylî [yatılı] olarak Mekteb-i Sultânî'ye kaydettirdiler. Ve pederim mektep müdürüne ve mubassırlara [gözetmenlere] kim bilir nasıl tavsiyelerde bulunmuş ki beni mektepte de itinalarla muhafaza ediyorlardı. Cuma günleri diğer talebeye izin verdikleri hâlde beni ancak bazı cumalar, hava iyi olursa bir iki saat mubassırla [bakıcıyla] çıkarırlardı. Tatil zamanları da Selanik'e gidemiyordum. Babam benden mektup istemiyor ve bana mektup yazmıyorlardı. Her türlü hüsnüşefkat ve muhabbetten mahrum bir hâlde idim. Artık kalbim rakik hislerden, o tatlı aile endişelerinden bî-nasip kalmıştı.

- Ya vâliden? Vâliden seni aramıyor, sormuyor mu idi?

- O zavallı altı sene benim nerede olduğumu katiyen haber alamamış, babam Selanik'te beni İzmir'e akrabasından birinin yanına götürüp tevdî eylemiş olduğunu işâa etmiş [söylentisini yaymış]. Sonra vâlidemden haber aldım. Vâlidem beni pederimden kurtarabilmek için babama beş bin lira vermeyi teklif etmiş ve ihtimal ki babam buna razı olacakmış fakat haremi, vâlidemin tahkirlerinden pek cerîhadar olan [yaralanan] İkbal Hanım, o inat, o kindar kadın mahzâ [sırf] vâlidemi ezmek, onu benden mahrum etmek, onun ser-

vet ve ikbaline mahkûm ve mağlup olmamak için mukavemet ve muhalefet göstermiş. Beni vermeye razı olmamışlar. Vâlidem, bana olan muhabbetinden ziyade mahzâ pederime ve analığıma galebe edebilmek için beni çaldırmak, kaçırmak emeliyle İzmir'e kadar adamlar göndermiş; birçok fedakârlıklar, masraflar etmiş… Fakat ben İzmir'de bulunmadığım için bütün bu teşebbüslerden tabiî bir semere hâsıl olamamış.

- İstanbul'da, mektepte bulunduğunu böyle altı sene haber alamayışları pek garip!

- Nereden haber alacaklardı? Babam ve analığım daima alevlenen münâzaatın tevlîd eylediği [çekişmelerin doğurduğu] kinlerle vâlidemi ezmek için beni, ellerindeki bu silahı o kadar kindar bir itina ile muhafaza etmiş ve gizlemişler ki -evet, tamam altı sene- zavallı vâlidem Mekteb-i Sultanî'de bulunduğumdan katiyen haberdar olamamış. Hem daha o zaman artık ateh getirmeye [bunamaya] başlamış olan büyükbabam beni zaten sevmediği için konakta benim lakırdım olmasına hiddetlenirmiş. Başka bir erkek, başka bir muin [yardımcı] olmayınca vâlidem, bir kadın ne tahkikat icra edebilir? Bilmem nasıl, yine kadınlardan ağızdan ağıza, benim Mekteb-i Sultânî'de bulunduğumu haber almış. Kalkmış, İstanbul'a kadar gelmişti. Mekteb-i Sultanî'de beni aradığı ve yanına gittiğim zaman bu altı senelik müfârakata [ayrılığa] rağmen kendisini tanıdım.

- Orada tabiî pek şâirâne ve müheyyiç bir mülâkat [heyecanlı bir karşılaşma] oldu. Gözyaşları ile memzuc [karışmış] tebessümler, nevâzişler, serzenişler hoş bir tablo teşkil etmiştir, değil mi?

- Hayır, bilakis soğuk bir tablo oldu. Ben vâlidemi unutmuş gibi idim. Kalbimde katiyen bir iştiyâk-ı mülâkat [kavuşma arzusu] yoktu. Vâlidem de aynıyla benim meşrebimdedir. Yahut ben vâlidemin bir timsaliyim. O da benim gibi ziyade kayıtsız, epeyce hoppa meşrep, hod-endiş [bencil] bir kadındır. Daha çocukluğumda evde, onun yanında bulunduğum zamanlar bile bana büyük bir itina ve şefkat ibrâz etmiş değildi. O; evladından ziyade elbiselerine, tuvaletine, gezmelerine, cemiyetlere, dedikodulara ehemmiyet veren kadınlardandır. Benim üzerime o derece asılmış bulunması da mahzâ babama ve analığıma galebe etmek âmâline matuf idi. Evet, mektepte beni görür görmez babamdan şikâyetlere, ona lanetler etmeye başlamış; derhâl beni mektepten kaçırmak teklifini ileri sürmüştü. Hâl-

buki ben on altı yaşında artık koskoca bir delikanlı idim. Ef'âlimin netâyicini [hareketlerimin sonuçlarını] muhâkeme edebiliyordum; bâhusus [özellikle] mektebe ısınmış, bu hayata alışmış, tahsilden bir zevk almıştım. Bittabi vâlidemin bu teklifine muvâfakat edemezdim. Fakat onu da kırmak ve meyus etmek istemiyordum. O sene tatilde Selanik'e gitmek, kendilerini sık sık ziyaret etmek için söz verdim. Vâlidem beni kendisine celp için: "Vah zavallı oğlum! Sen bu hâlde kalacak çocuk musun? Bak miskin herif seni nasıl sefil bir hâlde bırakmış. Sen naz ve naim [bolluk] içinde, arabalarla, uşaklarla ikbal ve dârât [debdebe] arasında yaşayacak bir kibarzâdesin. Miskinde yok ki sana versin," diyerek üstümü, başımı tanzim etmek, yeni elbiseler almak, çıktığım günler istediğim gibi sarf etmek için bana bir avuç lira verdi. Şu para denilen yuvarlak altınlarda ne kadar büyük bir tesir-i sehhâr [büyüleyici etki] olduğunu bilir misin?!..

- Bilmez miyim ya, onu kim bilmez?!..

- Babam dişinden tırnağından arttırarak benim mektep masrafımı ancak tesviye edebildiği için bana İstanbul'da bir dostu vasıtasıyla cep harçlığı ve levâzımım için ara sıra bir mecidiye gönderiyordu. Bilirsin ya, Mekteb-i Sultânî'de hep zâdegân çocukları bulunduğu için talebenin kısm-ı azamı [büyük kısmı] mektepten verilen elbiseleri mektep içinde kullanmaya hasrederek mükemmel esvaplar yaptırır, ceplerinde dolu para çantaları bulunurdu. Onların ipekli çoraplarını, keten mendillerini gördüğüm zaman, ne yalan söyleyeyim, gıbta-keşâne [imrenircesine] içimi çekmekten hâlî [geri] kalmazdım. Şimdi vâlidem bana böyle bir avuç altın -hiç unutmam tamam yirmi lira idi- verdiği zaman nazarımda vâlidemin kıymet ve ehemmiyeti arttı. Ona bir vâlide olmaktan ziyade bir velinimet, bir lütufkâr suretiyle muameleye başlamıştım. Kendisine sık sık mektup yazmaklığımı, paraya ihtiyacım olduğu zaman hiç sıkılmaksızın istemekliğimi, onun parası[nın] hepsi[nin] benim olduğunu pek kibar ve semâhatkâr [cömertçe] bir tavır ile söylüyordu. Vâlidem, Moda'da ehibbâsından [dostlarından] Adliye müfettişinin konağına misafir olmuş… Cuma günü çıkacağımda Moda'ya giderek kendisini göreceğimi vadettim, ayrıldık.

Cebimdeki yirmi lira o gece uykularımı kaçırmış, beni hep münevver hayâlât [parlak hayaller] içinde yüzdürmüştü. Düşün bir kere; ömründe cebinde bir mecidiyeden ziyade para görmemiş, kanaatkâr

değil, mahrumiyetlere gayr-ı mütehammil [dayanamayan] benim gibi bir genç; böyle cebinde birden yirmi lira görürse ne büyük bir tahavvül-i ahlâka [ahlâk değişmesine] maruz kalır. O dakikadan itibaren mektepteki beyzâdelerin hâllerine, esvaplarına daha ziyade dikkatle bakmaya başladım. Çünkü cuma günü ben de mektepten çıkar çıkmaz öyle mükemmel esvaplar, ipekli çoraplar, keten mendiller, mükellef kravatlar, evet bilhassa kravatlar, alacaktım. Benim öteden beri şu ağır ipekli boyunbağlarına büyük bir iptilâ-yı mahsusum [özel bir tutkunluğum] var. O birinci servet saadetini hiç unutamadım.

Cuma günü sabahı mektepten en birinci olarak ben çıkmıştım. Beyoğlu mağazalarını gezmeye başladım. Her ne görsem almak istiyordum. Altı seneden beri mütemadiyen sırtımda taşıdığım o resmî mektep elbisesini bir gün olsun üstümden atmak, bir genç bey gibi şık bir kostüm giymek çocukluktan beri emelimdi. Derhâl Beyoğlu'nda hazır elbise mağazalarından birine gittim; açık renkli bir kostüm, kolumda taşımak için içi atlaslı bir pardösü, yüksek yakalı bir gömlek, büyük bir plastron[8] kravat, gümüş saplı bir baston, ipekli çoraplar, keten mendiller, ipek bağlı sarı iskarpinler hepsi alındı; hepsi düzüldü. Ben elbiseci mağazasının arkasındaki odada giyindim, kuşandım; üstümden çıkardığım o zavallı mektep elbisesi bir gazeteye sarılıp paket yapıldı. Akşam geçerken almak üzere bir kenara kondu. Oraya giren zavallı mahcup mektepli tebdil-i kıyafetle mağrur bir şık suretinde çıkmıştı. Bunlar ne tuhaf hatıralardır.

- Sahi, pek tuhaf!

- Kıyafetimle tevâfuk etmeyen [uyuşmayan] bir fesim kalmıştı. Tünel'den Galata'ya inince orada başıma güzel bir de fes uydurdum; altın gözlüğe pek merakım vardı, inme zinciri ile bir de *Pensne*[9] altın gözlük aldım. Gözlükçü bende para sarf etmeye olan meyil ve hevesi görünce güzel saatler, kordonlar göstermeye başladı. Filhakîka zarif bir altın kordon, küçük bir saat, şıklığın en büyük levâzımından olduğu için bunları da seçtim aldım. Cebimde bir tek liram kalmıştı. Fakat müteessif değildim. Evvel mecidiyemden beş kuruş sarf ettiğim zaman hisseylediğim endişeleri, hesapları bu defa bu yirmi lirayı sarf ederken katiyen düşünmemiştim. Çünkü vâlidemden açık bir kredi vardı.

---

[8] Göğüs kısmına takılan bir tür boyunbağı.

[9] Pince-nez markası Fazlı Necib'in anlattığı dönemin meşhur gözlük markalarından biriydi.

Orada bu şık kıyafetimle Kadıköy vapuruna bindim. Artık herkesin nazarları[nın] benim elbisemde, sarı iskarpinlerimde, kordonumda, gözlüğümde, bastonumda olduğunu zannediyordum. Çünkü benim gözüm ve fikrim daima bunlarda idi. Kadıköy'ünden bir arabaya bindim. Moda'da Adliye müfettişinin konağına gidecektim. Buraların zaten tamamıyla bigânesi idim; hangi semtte, hangi Adliye müfettişi, Aftos Piyos, diyorlardı. Araba ile saatlerce gezerek lâyuad [sayısız] bakkal dükkânlarına, rast geldiğimiz bekçi kıyafetli heriflere sorarak nihayet Selanik Adliye müfettişinin ikamet ettiği haneyi bulabildik. Vâlidem, henüz sofraya oturuyorlarmış: "Sen daha harem saklanacak adam değilsin; gel bakayım, hanımefendi teyzenin elini öp," diye beni zorla içeri çekti. Sofraya oturduk fakat gurur-ı reculiyem cerîhadar olmuştu [erkeklik gururum yaralanmıştı]. Ne demek? Benden niçin kaçmıyorlar, ben çocuk muyum ki!.. Bâhusus altı seneden beri aile hayatı ve kadın görmemiş olduğum için kadınlar arasında bulunuş beni sıktı. O kadar ki vâlidemden başka orada daha birkaç kadın bulunduğu hâlde ben başımı kaldırıp da hiçbirinin yüzüne bakmadığım, benden kaçmayan bu kadınlardan ben kaçtığım için kadınların kim olduğunu bile anlayamamıştım. Anladığım bir şey varsa vâlidemin de orada misafir olduğu idi.

Yemekten sonra Fener Bahçesi'ne piyasaya gidilecekmiş. Benim için de ayrıca bir araba celbolundu, hanımlar bir arabaya ben de arabama bindik. O gün akşam geç vakte kadar mükemmel bir seyran yaptık. Ben ara sıra arabadan iniyor, henüz güzel kullanmasını bilemediğim bastonumu sallayarak, altın gözlüğümü burnuma takmış, sık sık saatime bakarak kadınlar arasında geziniyor; hayır daha doğrusu bu yeni esvaplarımı, kolumdaki içi atlaslı pardösümü gezdiriyordum. Bu yeni hayat içinde vaktimi ve mektebimi unutmuştum. Moda'ya avdet ettiğimiz zaman artık gece olmuş, Beyoğlu'na, mektebe avdet imkânı kalmamıştı. Bizzarure [isteri istemez] geceyi vâlidem yanında geçirdim, hep hasbihâller ettik; o bana mütemadiyen pederimi faslederek [çekiştirerek] artık benim reşit bir delikanlı olduğumu söylüyor; tatilde Selanik'e gidince muhakkak büyükpederimin hanesinde, kendilerinin yanında kalmak için söz alıyor ve bunu tekrar tekrar tekit ettiriyordu [pekiştirtiyordu].

Vâlideme verdiği parayı ne suretle sarf ettiğimi ve bitirdiğimi anlatınca bilâ-tereddüt çıkardı, bana daha on lira verdi. Ve altın kordo-

numun diğer ucuna raptetmek ve liralarımı içine doldurmak için bir de zarif gümüş keseyi hediye etti. Artık şıklığım pek tamam olmuştu. Ertesi gün birinci derse yetişebilmek ümidiyle erkenden anneme veda ederek mektebe koştum ve telaşımdan terziye uğrayıp mektep elbisemi almayı unutmuştum. Bu şık kıyafetimle mektebe girdiğim, altı seneden beri hiçbir gaybûbet etmemiş [yok yazılmamış] bulunduğum hâlde pederimin vesâyâsına [tembihlerine] rağmen geceyi de hariçte geçirdiğim için sermubassır [başgözetmen] efendi kemâl-i lûtf u kereminden bana iki izinsiz ceza yazdı. Gönderdik, elbiseciden esvabı getirttik; şık elbiselerimi kıyamayarak çıkardım, sandığıma yerleştirdim. Fakat iki hafta mektepte izinsiz kalmak, cumaları çıkamamak o muhit için pek müthiş ceza hükmünü aldı. Ben ki senelerce mektepten hiçbir tarafa çıkamayarak o muhit içinde kemal-i istirahatla yaşamıştım; şimdi elime geçen paralardan istifade etmek, henüz zevkini çıkaramadığım o şık esvaplarımı kullanabilmek düşünceleriyle mektepte iki cumayı mevkuf [tutuklu] geçirmek bana tahammül olunamayacak bir ceza gibi geliyordu. Müdüre gittim, şimdi bir isyan ve infiâl ile pederimden şikâyetlere başlamıştım. Pederimin beni niçin mektepten hiçbir tarafa çıkartmamak istediğini, mahzâ beni görmek için vâlidemin İstanbul'a kadar geldiğini, gece altı seneden beri görmediğim vâlidemin yanında kaldığımı anlattım. Ve ancak daha iki hafta İstanbul'da kalacak olan vâlidemi cuma günleri ziyaretten mahrum edilmekliğim büyük bir zulüm olacağını anlattım. Ve cezamı affettirmeye muvaffak oldum.

İşte benim İstanbul'da şıklık âlemlerine atladığımın mukaddime-i tarihi [başlangıç tarihi] budur. Ondan az zaman sonra seninle tanıştık. Cumaları ben her seyir yerinde görülür, gençler içinde en müsrifâne yaşamak ile temeyyüz ederdim. Her sene tatil esnasında Selanik'e gittim ve mektebi ikmal ettikten sonra dört ay kadar bir zaman mütemadiyen Selanik'te kaldım. Göreceksin, Selanik sevilmeyecek bir şehir değildir.

- Nereden göreceğim? Ben Selanik'e çıkacak değilim ki!..

- Niçin çıkmayasın, vapur Selanik'te 24 saat kalacak.

- Sen çıldırdın mı? Bir kere Selanik'e çıkacak olursam bir daha vapura girmenin imkânı olur mu?

- Haklısın, bunu unutmuştum… Eğer şu aile münâferetleri [nefretleşmeleri] derdi olmasa idi maal-memnuniye Selanik'te kalmayı

tercih ederdim. Çünkü bir genç Selanik'te İstanbul'dan daha iyi yaşayabilir. Fakat benim için burada rahat bulunamamasına birçok sebepler var. Pederim hakikaten pek muhterem ve sevimli bir adamdır. İzzetinefsi var, vakarı var, epeyce malumatı var. Yalnız ziyadece anuttur, analığım beni vâlidemden tenfir [nefret] ettirebilmek için bana hakiki bir vâlideden ziyade itinalar, şefkatler ibrâz eder. Orada hayat âsûde [huzurlu] ise de yoksuzluk var. Babam kanaatkârâne yaşar. Alelade bir memur olduğu için ceplerimi istediğim gibi altın doldurmaya muktedir olamaz.

- Sen de ceplerini doldurabilecek olan vâlidenin hanesine git. Bugün artık serbestsin; baban seni istediğin yere gitmekten menedemez.

- Şüphe yok… Fakat bunda da birçok mahzurlar var. Evvela, benim için o kadar fedakârlıklar etmiş, ekmeğinden kısarak tahsilime çalışmış olan ve el'an ciddi bir eser-i muhabbet ibrâz eden [sevgi gösteren] pederimi bir tarafta bırakıp feda ederek ikbali ve parası için vâlidemi tercih etmek; izzetinefsime, ulüvvücenabıma [haysiyetime] dokunuyor. Sonra diğer bela var. Büyükpederim cahil, mutaassıp, inatçı, her şeye mu'teriz [itiraz eden] bir bunaktır. Büyükbabamla yıldızlarımız katiyen barışmamıştır. Onunla bir evde yaşamak âdeta beladır. Servet kendisinin değil vâlidemin ve teyzemin olduğu hâlde öyle bir tavr-ı âmiriyeti, ben müsrifâne yaşadığım için öyle daimî itirazları ve serzenişleri vardır ki hakikaten tahammülsüzdür. Nihayet en büyük bir bela daha var. Teyzemin kızı Neşide.

- Çirkin, musibet bir şey demek…

- Hayır, bilakis son derece güzel, zarif, tahsili epeyce mükemmel bir kız…

- Buna niçin bela diyorsun? Bilakis ev içinde bir nur-ı saadet.

- Öyle değil… Vâlidem ve teyzem aralarında beni Neşide ile -onların tabirince- baş göz etmeyi kararlaştırmışlar. Fikirlerince bu defa Selanik'e geleceğimde düğün yapılacaktır. Neşide on dokuz yaşına geliyormuş… Artık gelinlik çağı geçiyormuş… Daha ziyade bekleyemezmiş… Hâsılı miş miş miş. Vâlidem her mektubunda bundan bahsediyor ve Selanik'e avdetimi ta'cîl eyliyordu [hızlandırıyordu]. Şimdi Selanik'te vâlidemin yanına inecek olursam düğün yapmak için beni sıkıştırmaya başlayacaklar.

- Pekâlâ, mademki kız güzel, terbiyeli, tahsili iyi bunu alıver. Ve bu hesapça kızın senin kadar mühim bir de serveti olacak.

- Benim servetimin iki mislinden ziyade. Neşide'nin senevî dört bin lira kadar bir iradı [geliri] var.

- Anlayamıyorum. Onun serveti seninkinin iki mislinden fazla olması neden icap ediyor? Vâlideleriniz kardeş değil mi? Servet mütesâviyen inkısam etmedi mi [eşit olarak paylaşılmadı mı]?

- Vâlidelerimizin serveti müsavi. Fakat benim pederim fakirdir. Hâlbuki Neşide'nin pederi teyzem kadar zengindi. Neşide'ye pederinden de ayrıca büyük bir servet kalmıştır.

- Öyle ise daha âlâ, hemen durma kızı al. Sonra bir lord gibi yaşarsın.

- Ben Avrupa'ya gidip istediğim gibi bir cevelan gezinti] yapmadıktan, gençlik ezvâkına [zevklerine] kanmadıktan sonra katiyen evlenmemek fikrindeyim. Daha hiç olmazsa iki üç sene Avrupa'da, Amerika'da gezmeli, dünyayı görmeli, tanımalı, hevesimi almalıyım; sonra evlenmeyi düşüneceğim.

- Öyle ise evlenme. Sana kızı zorla verecekler değil a!

- Zorla vermeye çalışacaklar. Çünkü iş senin zannettiğin kadar basit değil. İki sene evvel Selanik'te bulunduğum esnada henüz 16, 17 yaşlarında bulunan Neşide ile aramızda safi, pak bir mukaddime-i muaşaka [karşılıklı aşk başlangıcı] başlamıştı. Biz erkekler böyle şeyleri çabuk unuturuz. Bilhassa ben öyle muhabbetlere kolay bağlanamam. Fakat Neşide bu muaşaka mukaddemâtını gönlünde beslemiş, büyütmüş, annemin ve teyzemin bizi yekdiğere namzet addetmekte olmaları ona büyük ümitler vermiş. Şimdi benim avdetimi, nikâh için gelen nişanlısının muvâsalatına intizar ediyor [gelmesini bekliyor] gibi sabırsızlıkla bekliyor zannederim. Ben şimdi teehhül [evlenme] emelinde olmadığımı söyleyecek olursam eminim ki kıyametler kopacaktır.

- Sen de bunu sarahaten söyleme; kızı bilahare, dediğin gibi, üç sene sonra almak emelinde isen mektuplarla, tatlı sözlerle oyalandır; artık kadınlara karşı bu kadar maharet de ibrâz edemez misin?

- Eğer vâlidemden Avrupa'ya gitmek için para kopartmak ihtiyacı olmasa idi kolayca işin uhdesinden gelir, tatlılıkla süründürürdüm. Fakat Avrupa'ya gitmek için para lazım.

- Onun çaresini bulduk a! Hastalığın vesilesiyle bir kere Avrupa'ya atıl, oradan para çekmek güç bir iş değil.

- Şimdi düşündüğüm cihet Selanik'e gidince pedere mi yoksa vâlideme mi misafir olmak meselesidir.

- Pederinin hanesine git. Hem vâlidenle teyzenin pençesine düşmezsin hem de vâlidene karşı daha nazlı, daha müstağni [gözü tok] hareketle daha kolay para kopartabilirsin.

Söz buraya gelince Ekrem ayağa kalkarak:

- Biz bu uzun hâtırat-ı maziye ile epeyce vakit geçirmişiz. Bak, vapur Karaburun'u çevirdi. İşte karşımızda Selanik görünüyor, demişti.

-2-
MEŞ'ÛM BİR MUHABBET

- Kız, sofra daha mı hazırlanmadı? Saat beş oluyor… Yine bey kıyametler koparacak, ben de seni haşlayacağım.

- Hanımefendiciğim, bugün kestiğimiz tavuk o kadar kart, o kadar kart ki işte üç saattir piştiği hâlde henüz yumuşamadı bile; ne yapayım kabahat benim mi?

- Tavuğu dün akşamdan kestirmeli değil miydin? Taze et ne kadar pişse yine yumuşamaz.

- Dün akşamdan nasıl kestireydim, ben kesecek değilim ki! Bereket bu sabah fırıncının çırağı geldi de ona kestirttim.

- Ne söylense mutlak bir cevap bulacaksın. Senin hiç kabahatin olur mu ki!

Hanımefendi bu son sözleri hiddetli ve daha yüksek bir sesle söylemişti. Bu sırada odadan sofaya çıkan uzun boylu, şişman denilebilecek kadar tıknaz, sakalının tuzu biberinden ziyade kır, üzerindeki redingotunun ziyadece aşınmış ve ötesi berisi lekelenmiş, boyunbağı eğri bağlanmış, yeleğinin bir düğmesi kopmuş bulunmasından telebbüse [giyinmeye] ve nezâfete [temizliğe] o kadar itinakâr olmadığı ve zevcesi tarafından da mazhar-ı dikkat ve itina olamadığı anlaşılan bir bey -korktuğu adama hiddetle serzeniş etmek isteyenlerde görülen bir tavr-ı acîb tereddütle- diyordu ki:

- İkbal, işte yine saat beşi geçiyor, hükûmette saat beşte mutlak bulunmalı idim. Şimdensonra yemek yiyecek de gideceğim. Siz hizmetçi ile çekişip duruyorsunuz.

- Başıma bağırma bey, işte ben de bunun için uğraştığım hâlde sen de benim başıma kalkıyorsun. Bu tembel kızla olmayacak; başka bir hizmetçi aramalısın.

- Evet, geçen defa öteki hizmetçiyi kovduğun zaman bunu bulmak için neler çektiğimizi unutuyorsun. Ben yine hizmetçi buldurmak için dellallar arkasında koşacak değilim…

- Sen bilirsin, kuzum… Benim her saat bu çene kavafı kızla cenk-

leşecek hâlim yok, başka hizmetçi bulmazsan işte böyle yemeğin geç çıkar… Buna katlanmalısın; benim mutfaklarda çürüyecek hâlim yok.

- Efendim, yemek hazır değilse bir parça peynir, bir parça reçel veriniz. Ben ona da razıyım.

- Peynir, reçel hazırlayacak da yine hizmetçidir, bu ahmak kıza iş gördürmenin imkânı yok, diyorum.

- Öyleyse ben de aç acına gideyim. Zaten bu birinci defa vâki olan bir şey değil a!..

- Ne bilirsen öyle yap bey, ben artık bu ev içinde canımdan beziyorum; hizmetçi ile kavga, seninle kavga; bağırmadan, çağırmadan hiçbir iş görülmez… Eve insanca bir hizmetçi bulunmaz… Sonra da hep serzenişler, şikâyetler, tekdirler bizim başımıza. İllallah!..

Hanım münfail [öfkeli], hiddetli bir tavır ile yürüyüp savuştu; odaya girdi. Bey, başını sallayarak bir la-havle demekle iktifâ etmiş [yetinmiş]; olduğu yerde bir iki dakika kadar tereddütlerle durmuştu. Evden çıkıp gitmeli mi yoksa yemeğe intizar etmeli mi idi? Gidecek olursa hanımın daha ziyade hiddetleneceğini biliyordu. Sofadan havluya nazır pencereye doğru ilerleyerek oradan hizmetçi kıza:

- Kız, niçin hanımefendinin sözlerini dinlemez, işlerini çabuk bitirmezsin?.. Saat dört buçukta yemek hazır olacak, diye bin kere söylemedim mi?

- Ben ne yapayım beyefendi? Hanım tavuk kesilsin; çorba, haşlama, pilav yapılsın istiyor. Tavuk kart. Pişmez ki!

- Ben ondan vazgeçtim. Haydi bana bir parça peynir, reçel çıkar.

- Ben nasıl çıkaracağım, tencereyi kime bırakayım?

Efendi mütehayyir [şaşkın], kime hiddet etmek lazım geleceğini tayin edemeyerek ve hanımefendiye karşı ses çıkarmaya cesaret bulamayarak aç acına evden çıkmaya karar vermişti. İzhâr-ı infiâl [öfke göstermek] için hanıma veda etmeksizin çıkmak üzere merdivenleri inmekte idi ki pek nadiren araba geçen sokaktan bir araba sesi işitilmiş ve kapı önünde tevakkuf etmişti [durmuştu]. Pek mütehayyir bir tavırla adımlarını sıklaştırdı. Kapıya şitâb ile [koşarak] açtı. Karşısında şık, şuh, şetaretli [cıvıl cıvıl] tavrıyla Ekrem'i görünce:

- Vay oğlum sen misin, diye üzerine atılmış, öpmüştü.

Arabacının yardımıyla Ekrem'in bavulu, sandığı, çantası içeri atılırken yukarıda hanımefendi de havluya nazır pencereye çıkmış

ve Ekrem'i gördüğünde o da tavrını derhâl değiştirmiş, bir şetaret iktisap etmişti [neşelenmişti].

***

Ekrem'in pederi Rauf Bey, bugün elli beş yaşlarında tahmin olunan zat, henüz otuz yaşlarında iken Tahrirat müdüriyeti ile sancaklarda bulunarak Hüsrev Bey'e tesadüf etmişti. Kendisi âmirlerine -tabir-i sahihi ile- ubûdiyetkârâne bir riayet ve inkıyâd [aşırı derecede bir riayet ve bağlılık] gösteren, etek öpmekten izzetinefsi cerîhadar olmayan [gururu yaincinmeyen], tahkirleri, tekdirleri hazmederek yine âmirinin teveccühüne mazhariyet için çalışan memurlardan idi. Bu sayede mutaazzım [kibirli] Hüsrev Bey'e hulûl etmeye muvaffak olmuş, Hüsrev Bey bu edîb [terbiyeli], mutî [itaatli], kadirşinas Tahrirat müdürünü damat etmeyi kararlaştırmıştı. Hüsrev Bey tekāüd [emekli] olarak Selanik'e çekilip yerleştiği zaman onun nüfuz ve himayesiyle Tahrirat Müdürü Rauf Bey de Selanik'te bir daire başkâtibi ile becayişe muvaffak olarak Selanik'e gelmiş; Hüsrev Bey'e damat olmuştu.

O zaman otuz üç yaşında bulunan bu sakallı kâtibi Hüsrev Bey'in kızı; şık, zengin, henüz hayâlât-ı şebâb [gençlik hayalleri] ile fikrinde kendisi için başka parlak emeller, şairâne aşk ve muhabbetlerle izdivaçlar tahayyül eden İsmet Hanım beğenmemiş; aralarında imtizaç ve muhabbet hâsıl olamamıştı. Mütekebbir ve mutaazzım İsmet, Rauf Bey'i âdeta bir hizmetkâr gibi telakki ediyor; Rauf'un mutâdı olan tahammülü, bütün hakaretleri hazmetmekte oluşu kızın nefret ve istikrahını artırıyor; hakaretlerini tezyit ediyordu [çoğaltıyordu].

Ekser kadınlarda garip bir hassa vardır. Bütün gururuna rağmen kadın seveceği erkeğin kendi üzerinde bir hâkimiyet-i reculiyesi [erkekçe bir hâkimiyeti] olmasını ister; ona karşı titremekten, biraz havfetmekten [korkmaktan] zevk-yâb olur. Erkek kadına tamamıyla mağlup ve bâziçe [oyuncak] olursa kadın için artık onun bir kıymet ve meziyeti kalmaz. Kendisinin mâdununda [altında] kalan ve kendisine miskinâne arz-ı inkıyâd ve iftikār eden [miskince bağlanıp boyun eğen] erkeği sevebilecek kadın pek nadirdir. Rauf inkıyadıyla, temelluklarıyla [yaltaklanmalarıyla] bu zengin zevceyi, bu velinimet hanımefendiyi memnun etmek için çalıştığı nispette kadının nazarından düşmüş, küçülmüş, daha zelil ve hakir olmuştu.

İsmet bütün evzâ ve etvarıyla [duruş ve tavırlarıyla] bu miskin herifi usandırmak, kendini ıtlaka [boşamaya] mecbur etmek için çalışıyormuş gibi bir hâl ve hareketiyle Rauf'a başka bir hakaret, çekilemeyecek bir nahvet [böbürlenme] ibrâz ediyordu.

Filhakîka [Gerçekten] konak içinde Rauf'un mevkisi artık tahammül olunamayacak dereceye gelmiş, hizmetçiler bile alenen kendisiyle istihzaya [alaya] başlamış; Kayınpeder Hüsrev Beyefendi'nin himâyeleri, teveccühleri de tesirsiz kalmış olduğu için pek ziyade hamûl [tahammüllü] ve lüzumundan fazla mütevazı bulunduğu hâlde artık bu hissiyata Rauf da tahammül edememiş -arada bir evladı olduğu hâlde- nihayet İsmet'i ıtlak ile [boşayarak] konaktan çıkmaya mecbur kalmıştı.

Rauf, konaktan çıkınca orta halli bir apartmanda bir odacık tutmuş; üç sene kadar ne yapacağını, ne meslek takip edeceğini bilmeyerek tereddütler içinde yaşamış; İstanbul'a gidip yine bir Tahrirat müdüriyeti aramak yahut başka feyizli bir mesleğe sâlik olmak tasavvurlarını hep bugün yarın diyerek düşüncelerle süründürmüştü. Selanik'te bin kuruş maaşla bulunduğu memuriyette kendisi için artık hiçbir feyiz ve terakki olamayacağını, onun mâfevkinde [üstünde] bir memuriyet alamayacağını pekâlâ bilirdi. Fakat Selanik'in medeni hayatından o kadar hoşlanmıştı ki buradan ayrılmaya kıyamıyor, Anadolu içerilerinde verilecek Tahrirat müdüriyeti ile sancakta yaşamayı şimdi pek nâhoş buluyordu.

Bu sırada ehibbâsından [dostlarından] biri Rauf'a gayet hüsnâ, fevkalâde zarif, kimsesiz bir kız teklif etti. Pederinin vefatı üzerine Selanik'te Tekāüd Sandığından tahsis olunmuş maaşıyla halasının yanında yaşayan bu kız için bir kısmet aranıyordu. Kızın serveti yoksa da güzelce bir evi vardı. Rauf, kibar konağına iç güveyisi gitmenin acılarını elîm bir surette çekmiş olduğu için şimdi bu kimsesiz, servetsiz, güzel, masum, tecrübesiz kızcağız hesaplarına elveriyordu. Bu kızı istediği gibi terbiye ve meşrebine imâle edebileceğini tahmin etti: Fakat kırkına yaklaşan bir erkek için on sekiz yaşında bir kızla izdivaç etmekteki nispetsizliği, husûle getireceği imtizaçsızlıkları düşünememişti.

Kolayca karar verildi. Düğün oldu; Rauf, İkbal'in hanesine güveyi girdi. İkbal, ihtiyar bir halasıyla yaşıyordu. Bir sene sonra bu ihtiyar hala da ölmüş, İkbal'in kocasından başka kimsesi kalmamıştı.